

Taban lo Liyong egyike az afrikai irodalom legizgalmasabb képviselőinek. 1938-ban született, így ma már az idősebb nemzedék tagja, noha jómagam csaknem negyven éve találkoztam először az akkor még fiatalnak számító író néhány rendkívüli írásával. Ezekben a szokatlan forma éppúgy magával ragadott, mint a teljesen szokatlan stílus. Szinte

Somló Ágnes 59

TABAN LO LIYONGRÓL

minden műfajban kipróbálta magát, és minden esetben meglepőt alkotott – rendkívül eredeti stílusa illik nagyon is eredeti, szokatlan személyiségéhez.

Saját bevallása szerint ugandai szülők gyermekeként Dél-Szudánban született, de Uganda északi részén nőtt fel, majd Ugandában végzett tanulmányait követően, egyetemre az Amerikai Egyesült Államokba ment. A világ számtalan egyetemén tanított már, a legtöbbet Afrikában, de eltöltött pár évet Pápua Új-Guineában, Japánban, Ausztráliában, és most is tanít Nairobiban és Dél-Afrikában is. Kutatóként a helyi nyelveket vizsgálja és gyűjti az azokon a nyelveken megőrzött irodalmi hagyományt.

Az 1960-as években Afrika újjászületett, és megszületett az új afrikai irodalom is. A napi híreken túl Afrika mégis ismeretlen maradt hazánkban. Noha a rendszerváltás előtti magyar könyvkiadás úgy nevezett „harmadik világ” kvótájában akadt néhány jeles afrikai mű is, Magyarországon az afrikai irodalom soha nem volt és nem is lett része a világirodalmi kánonnak. Ugyanakkor másutt számos afrikai író is szerves részét képezi az ott kialakult világ-irodalom-képnek, különösen azok az írók, akik valamelyik nagy világnyelven írtak. Az egyik első ilyen nagy hatású író, Amos Tutuola, a nigériai patkolókovács volt, aki nyelvileg sokszor helytelen angolsággal írta műveit, és akinek egyik első kritikusa és lelkes híve Dylan Thomas volt. Az 1952-ben megjelent *The Palm-Wine Drinkard*¹ (*A pálmaborivász*) című első művében ezzel a furcsa angolsággal egy külön nyelvet teremtett az angol nyelvű irodalomban. Ez a friss, meglepő hang nemcsak a nyugati irodalmat érintette meg, hanem hatással volt a következő afrikai írónemzedékre is. Ez alól az angolul író, kelet-afrikai Taban lo Liyong sem kivétel. *Fixions (Prózátságok)* című novellás kötetében az egyik novellát, aminek címe – talán nem véletlenül – *Lexicographicide*, avagy fordításomban *Szótárírtástan*, épp Amos Tutuolának ajánlja. Ebben a kötetben egészen új angol szavakat talál ki, amelyek, bár megdöbbenőek, mégsem öncélúak, hiszen az írások, a stílus szerves részeként a hatást növelik,

Jeleztem már, hogy szerzőnk nem tiszteli a formát sem: a nyugati irodalmi hagyományt jól ismeri és ötvözi az afrikai hagyománnyal, amelynek nyomán megszületnek ezek az új, egyéni és különös hangú írások. Az ímént említett kötetben is szinte minden novella más, mindben egy-egy újabb

vonását fedi fel színes, sokoldalú alkotó egyéniségének. És mégis ez a sok különbözőség egy magasabb egységben, a nyugati és afrikai kultúra egyfajta szintézisében teljeseedik ki. És a paletta sokszínű, megtalálható rajta sok minden, a két kultúra harcából megszülető, már-már groteszk, számunkra
60 talán stílusparódiaként is felfogható alkotásoktól az afrikai mesékben, mitológiában gyökerező történetekig.

Amikor Taban lo Liyong írásait olvasom, mindig úgy tűnik, mintha azzal, hogy folyvást meghökkentő, eredeti, új gondolatokat tár olvasója elé, azt tűzte volna ki célul, hogy kizökkenti őt jóllakott elégedettségéből. Mivel gyakran könnyedén ironikus hangnemben közelít nagyon is komoly témákhoz, ezért akadt olyan kritikusa, aki felületes és felelőtlen bohócként utasította el, de sokkal többen tartották és tartják munkáját ma is izgalmasnak – játékossága és kiszámíthatatlansága egy pillanatra sem hagyja lankadni figyelmünket.

¹ Magyarul *Részeg a bozótban* címmel jelent meg, ford. Keszthelyi Tibor

